

Стежками «Суперагента 000»

Літературна гра

Людмила Кицак,

кандидат філологічних наук,

викладач Бердичівського педагогічного коледжу

У статті висвітлюється методика використання сучасної книжки детективного жанру у позакласній роботі з літератури як основного засобу заохочення учнів до читання. Пропонується варіант проведення інтелектуально-пізнавальної гри для учнів середньої та старшої школи.

Ключові слова: позакласна робота, інтелектуально-пізнавальна гра, вікторина, детектив для дітей, Леся Воронина.

Спонування сучасного підлітка до читання – це одна з найважчих справ у роботі вчителя літератури, адже знайти індивідуальний підхід до кожного учня досить складно, і звичайне переконання не завжди гарантує успішний результат. Проте ставити перед собою цілі, шукати нові методи і засоби впливу на дитину треба обов'язково. Сьогодні, скажімо, щоб зацікавити учнів літературним твором, слід використовувати цікаві і близькі для них жанри. Насамперед це жанр детективу для дітей.

В Україні на сьогодні їх є вже достатня кількість. Із-поміж українських авторів детективу для дітей це Леся Воронина («Суперагент 000»), Богдан Жолдак («Коли генії плачуть»), Анатолій Птіцин («Посмішка азовського крокодила»), Олексій Недемлінський («Бюро віртуальних розслідувань. Про місто, що зникло»), Наталка та Олександр Шевченки («Команда Мрії: Все в шоколаді», «Як не скарб, то пожежа», «Привид у Домі Гукала»), Андрій Кокотюха («Рік пригод. Полювання на Золотий кубок», «Клуб Боягузів», «Мисливці за привидами», «Страшні історії», «Колекція гадів», «Собачі клопоти», «Небезпечна спадщина»), Олесь Льченко («Смертельний круїз», «Команда-14. Пастка для геймера», «Команда-14. Медгоспіталь», «Чорне озеро кохання»), Євгенія Кононенко («Бабусі також були дівчатами»), Валерій та Наталя Лапікури («Детектива!»), тетралогія про пригоди команди юних каратистів харківського письменника Яна Гурича («Небезпечне розслідування», «Таємний удар», «Таємниця підземних дзвонів», «В лабіринті стародавнього монастиря»), Всеволод Нестайко («Неймовірні детективи», «Таємничий голос за спиною»), Євген Філ (трилогія про пригоди Вітька Буца «Божевільні канікули», «Вбивство на міжпланетнику», «Загадка мертвої планети», «Планета Павука», «Фантастика», «Ігорева Димовуха» «Пригода з Вітьком Буцем»), Анатолій Костецький («Суперклей Христора Тюлькіна, або „Вас викрито — здавай-тись!“», «Мінімакс — кишеньковий дракон, або День без батьків»), трилогія Степана Процюка про кохання підлітків («Марійка і Костик», «Залюблені в сонце», «Аргонавти»), трилогія Марини Павленко «Русалонька з 7-го В». Значна кількість названих книг вийшла друком у серії «Дивний детектив 08», заснованій видавництвом «Грані-Т». Крім того, видавництво «Зелений пес» започаткувало серію «Для читання під партою». З цієї серії варто назвати книжку Ірини Потаніної «Дівчата на стежці війни».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасну українську літературу для дітей, її інтелекту-

альне та художнє значення у літературознавстві, особливості сприймання дитячою аудиторією вивчають Т. Гребенюк, У. Гнідець, Т. Качак, І. Куриленко, О. Папуша, М. Славова. Проводяться спеціальні конференції, на яких порушуються питання якості українських книжок для дітей, розвитку книговидавництва, різноманітних літературознавчих проблем тощо. Проте сучасному вчителю бракує конкретних методичних розробок для проведення позакласних заходів у школі, які допомогли б спланувати таку роботу, зробити її цікавою для дітей та педагогів.

Виклад основного матеріалу. Здавалось би, детектив – легкий невимушений жанр, зовсім не для дитячого читання, сповнений таємниць, переслідувань, злочинів, загадок тощо, проте у сучасних українських детективах для дітей прослідковується пропаганда людських цінностей (чесність, порядність, відвертість), виховуються почуття взаємодопомоги та взаєморозуміння, прищеплюються почуття відповідальності, бажання захищати слабших, нетерпимість до брехні, популяризація мужності, здорового способу життя. Проте виховний ефект – це лише одна грань такої літератури, вона має ще й естетичну цінність, виконує розвивальну, власне літературну функції. Варто зазначити, що детективи – це один із найчитабельніших жанрів літератури для дітей, адже саме в середньому шкільному та підлітковому віці заострюється інтерес до таємниць, розслідувань, викриття злочинців, аби зреалізувати власну необхідність у суспільстві, відчуті потенціал для подальшого особистісного розвитку та вдосконалення.

У позакласній роботі вчитель може скористатися цим жанром для підвищення читацької культури учнів, розвитку їхньої уваги, пам'яті, уяви, асоціативного та логічного мислення, уміння самостійно та колективно опрацювати текст, свідомого читання та осмислення прочитаного.

Найлегше це зробити за допомогою літературної інтелектуально-пізнавальної гри (вікторини, брейн-рингу, інтелект-шоу тощо).

Пропонуємо приклад такої літературної гри під назвою «Стежками суперагента 000» для дітей середнього шкільного віку.

Учні напередодні поділяються на 5 команд, кожна з яких читає всю книжку, але детально опрацює лише один розділ із книжки Лесі Вороніної «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру». Завдання команд – якнайшвидше дати правильну відповідь на поставлені питання. Бали за правильні відповіді підраховує лічильна комісія.

Вступні запитання

Хто написав книжку «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру»? (*Леся Воронина.*)

Які ще твори належать перу цього автора? («Таємниця смарагдового дракона», «Суперагент 000. У пащі крокодила», «Таємне товариство боягузів», «Прибулець з країни Нямликів».)

До якого жанру належать ці твори? (*Детективного.*)

Які, на твою думку, характерні ознаки цього жанру? (*Злочин, таємниця, розслідування, швидке розгортання подій, обов'язкові персонажі: злочинець, детектив, жертва, щасливий фінал: злочин розкрито, злочинця покарано.*)

Зі скількох частин (історій) складається книжка «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру»? (*З п'яти.*) Назви їх. (*Неймовірна, дивовижна, фантастична, героїчна, шалена.*)

Чи було цікаво читати? Чому?

Чи уважно ви читали?

Якою фразою починаються всі п'ять детективних історій? («Суперагент Гриць Мамай сидів у позі лотоса».)

Історія перша «У пащі крокодила»

Чому бабця-ніндзя напоїла kota Шніцеля валеріановими краплями? (*Щоб дізнатися шифр.*)

Що являли собою нунчаки, власністю якого героя вони були? (*Це з'єднані ланцюжком короткі важкі палички – зброя бабці-ніндзя.*)

Кому були відомі секрети давньотибетського гіпнозу? (*Грицеві.*)

Як звали собаку-вбивцю – помічника бабці-ніндзя? (*Бультер'єр Льюсік.*)

Хто це:

«Білява дівчина неймовірної вроди. В її блакитних, немов ранкове небо, очах світився розпач» (*Зореслава.*)

«Мав чорний пасок майстра карате, володів усіма секретами ушу, дзю-до, кунг-фу, вільної боротьби, кік-боксингу, опанував магічну боротьбу індіанського племені крі, розшифрував таємні прийоми давньоукраїнської боротьби, замасковані в народному танці гопак» (*Гриць Мамай.*)

«Стара зловмисниця, на совісті якої було 18 тяжких і 305 середньої важкості злочинів» (*бабця-ніндзя.*)

За допомогою спеціальних біопроменів міг вступати в контакт із тваринами, учив тварин думати (*професор Байда.*)

Його інтелект дорівнює інтелектові члена-кореспондента Академії наук (*кіт Шніцель.*)

Кому належать ці слова?

«Благаю вас, шляхетний герою, визвольте мого друга й учителя. Я ледве стримую виділення шлункового соку» (*крокодил Кирило.*)

«Я знаю секретний шифр, за допомогою якого можна увімкнути біохвильовий апарат» (*Зореслава.*)

«Найголовніше, щоб тварини слухалися. Будь-який сейф, будь-яка схованка з дорогоцінностями була б наша. Адже кожна домашня кішечка чи цуцик могли б запам'ятати шифр у сейфі, показати схованку чи відключити сигналізацію у банку. І ніхто б ні про що не здогадався! Ми б стали володарями світу! За допомогою тварин ми б захопили військові бази, ракети й кораблі. В один день і без будь-якої зброї» (*бабця-ніндзя.*)

Хто має такі прізвища – Копняк, Паскуденко-Поганський, Рекетиренко, Чмир-Байструченко (*професійний найманий убивця із садистськими нахилами, помічник бабці-ніндзі.*)

Продовжіть: «Вага - 57 кг 30 г, зріст... (170 см).

Як розшифрувати слово «Шніцель»? (*Швидкісний Новий Інтуїтивний Цільовий Еволюційний Локатор.*)

Хто і чому проковтнув професора Байду? (*Крокодил Кирило; це було зроблено не навмисно: бандити за допомогою біопроменів вплинули на центр агресивності крокодила.*)

Назвати марку машини, на якій їздив Гриць. (*Феррарі.*)

Поясніть вислів «ефект бджоли». (*Гриць уміє дивитися обома очима водночас на всі боки.*)

Опишіть одяг Гриця. (*Джинси фірми «Levi's», сліпучо-біла футболка з вишитим зліва, де серце, ніжним проліском, незмінна шкіряна куртка, кросівки фірми «Reebok».*)

Куди Гриць відправляє на перевиховання бабцю-ніндзя? (*До притулку для колишніх карних злочинців, де її навчать співати народних пісень, вишивати гладдю та хрестиком, виготовляти макраме.*)

Історія друга «Пастка у підземеллі»

Де і чому Зореслава сушила пелюшки Яромира? (*На торсі Суперагента, адже, незважаючи на мороз 30 градусів, тіло Гриця пашіло, як праска: він перебував у нірвані.*)

Що таке нірвана? (*Стан цілковитого спокою.*)

Як викрадена Зореслава подавала знаки Грицеві? (*Скидала частини свого вбрання і кидала їх додолу.*)

На яку відстань Зореслава передає крокодилові свій імпульс? (*1500 кілометрів.*)

Де відпочивав кіт Шніцель? (*На Гаваях.*)

Хто вмів літати? (*Крокодил Кирило, кіт Шніцель, Яромир.*)

Хто літає зі швидкістю міжконтинентальної ракети? (*Кіт Шніцель.*)

Хто каже такі слова?

«Сила зла непереможна» (*бабця-ніндзя.*)

«До ранку ви перетворитеся на велетенські бурульки» (*бабця-ніндзя.*)

«Цих лиходіїв перевиховати не можна, їх треба поставити замість скульптур перед входом до притулку імені Рабіндраната Тагора» (*Яромир.*)

У чому таємниця лозової коліски? (*Її подарувала бабця-ніндзя, у коліску був умонтований мініатюрний радіопередавач, який дозволяв бандитці підслухувати всі розмови Суперагента, зрештою – знеацька захопити Зореславу з дитиною.*)

Як діють павукошурі? (*Щелепами павукошур захоплює здобич, обплутавши її сіткою, убиває її, впорскуючи всередину тіла отруту, рідина діє на здобич, як травний сік, через годину хижак повертається і висмоктує з жертви вже частково перетравлену рідину.*)

Хто і в який спосіб урятував Суперагента з дружиною і сином від неминучої загибелі у підземеллі? (*Кіт Шніцель, який намастив тіло валеріанкою, щоб привабити котів-волоцюг, які заради валеріанового трунку були готові на все: сп'янілі коти знавісніло кинулися на павукошурів.*)

Кого і чому Суперагент називає камікадзе? (*Кота Шніцеля, адже після самопожертви кіт назавжди втратив свій інтелект.*)

Чому немовля – тримісячний Яромир, син Суперагента і Зореслави – може здійснити 10 мільйонів операцій за годину? (*Кіт передав йому свій могутній інтелект.*)

Якою мовою, крім української, спілкуються герої? (*Есперанто.*)

Яку блюзнірську наругу чинили бандити над полоненими ветеранами-хористами? (*Їх примушували співати соромітьких пісень.*)

До чого і чому прагне бабця-ніндзя? (Заволодіти секретним апаратом, що за допомогою біопроменів впливає на центри агресивності, щоб перетворювати людей на слухняних роботів.)

Третя історія «Таємниця підводного міста»

Чого навчає Яромир таргана Едика? (Працювати на комп'ютері.)

Яку пісню співає щасливий Суперагент? (Арію Петра з опери «Наталка Полтавка».)

Хто це?

«На спині виблискували ніжно-блакитні крильця, голову прикрашали спеціальні окуляри, за допомогою яких він міг вловлювати ультрафіолетове та інфрачервоне випромінювання, спостерігати за приватним життям мікроорганізмів» (тарган Едик);

володів умінням у потрібну мить концентрувати потужну енергію і розвивати швидкість 446 кілометрів на годину (Гриць);

завдає Суперагентові страхітливого удару

(Зореслава: Гриць побачив портрет озброєної до зубів дружини у лігвиську бандитів підводного міста); був зомбі (люди в білих халатах).

Чому Гриць ледь не задихнувся під водою?

(На дихальній трубці сидів тарган Едик.)

Який таємний код відчиняє броньовані двері?

(Треба відтворити комбінацію з 82 цифр + пропустити кісточками пальців лівої руки першу частину симфонії «Пісні про кохання» композитора Лесі Дичко на слова поета Юрія Сердюка «Ти починаєшся з очей».)

В яку лабораторію потрапляє Суперагент?

(У суперсекретну медичну з вивчення біоритмів серця та їх практичного використання при усуненні президентів, конкурентів та агентів.)

Що символізувала жменька чорного попелу?

(Ніжна квітка Грицьового кохання обвуглилася й геть зотліла від невимовного болю й розпучки.)

Хто і до кого звертається: «Чого тобі треба, жертво генетики»?

(Гриць до таргана Едика.)

Який контакт з Суперагентом може встановити син-вундеркінд?

(Телепатичний.)

Продовжіть: «Під стінами стояли довгі столи з потужними комп'ютерами, на екранах дисплеїв з'являлися портрети відомих політичних та громадських діячів. Поруч з портретами пульсували життєво необхідні органи цих видатних людей, позначені мішенями для...» (Стрільби.)

Як розшифрувати слово Оксюта? (Оперативний Комп'ютерний Садистичний Ювелірний Терористичний Апарат.)

Про що Гриць згадує перед смертю? (Про врятованих ним малюків у водоймах, палаючих будинках, інших стихіях.)

Як Яромир проникає в підземелля, щоб виручити батька? (Малюк проходить через свинцеві стіни підводної криївки бандитів і залишається невидимим.)

У що перетворюється бабця-ніндзя?

(У Зореславу.)

Яким мистецтвом і для чого оволоділа бабця-ніндзя у Міжнародній бандитській школі?

(Ефектом хамелеона, це давало можливість їй перетворюватися на будь-кого з метою заволодіти усім світом.)

Що може зробити професор Байда з бандитською криївкою і зомбі?

(Перетворити криївку на наукову лабораторію, а зомбі – на наукових співробітників.)

Четверта історія «У залізних нетрях»

З ким постійно спілкується Суперагент Гриць Мамай? (З внутрішнім голосом.)

Хто каже такі слова?

«Ти маєш вірити у власні сили й нічого не боятися. Варто тобі піддатися паніці чи впасти у відчай, як усі твої надлюдські здібності зникнуть – ти не зможеш літати, проходити крізь стіни й ставати невидимим» (професор Байда).

«Тут, на схилах Дніпра, міститься одна з найважливіших енергетичних точок Землі. Друга – у Скелястих горах Канади» (внутрішній голос).

«І за 5 секунд можна врятувати світ!» (Гриць).

Продовжіть:

«Суперагент намацав вірний револьвер калібру...» (38-го).

«Рідні та друзі Суперагента 000, з'єднавши зусилля, будують між Канадою й Україною...» (телепатичний місток).

«У прозорій капсулі висіла...» (бабця-ніндзя).

Чому Гриць бачить уночі? (До його очей під'єднаний мікроприлад нічного спостереження.)

У чому секрет Грицьового бронезилета?

(Натиснувши на потайну кнопку, Гриць вмикав потужне магнітне поле, яке відштовхувало від його тіла будь-які металеві предмети.)

У який спосіб професор Байда і Зореслава стежать за Яромиром? (Професор просвердлив у товщі аметистової труби отвір завдовжки п'ять кілометрів і вставив туди лінзи; ідеально відшліфоване прозоре каміння набуває ефекту збільшеного скла.)

Що насправді було у велетенській статуї, яка стояла у центрі Києва? (Найпотужніша у світі променева установка, яка здатна викликати повені та урагани, вулкани й землетруси.)

У чому була небезпека статуї? (Ця статуя блокувала позитивну енергію, що нуртувала в надрах української землі.)

Чому Гриць не може проникнути у підсвідомість бабці-ніндзя? (Броньоване скло капсули не пропускає його біохвиль.)

Хто допомагає Яромиру у небезпечній подорожі до Скелястих гір? (Тарган Едик.)

Хто і з якою метою повинен відкрити таємницю Скелястих гір? (Яромир; під аметистовою печерою – енергетичний центр, який вбирає в себе енергетичну енергію; енергія може врятувати людство від загибелі, але вивільнити енергію може лише посвячений, тобто Яромир.)

На яку кнопку натиснув Гриць, тримаючи пульт управління? («Самоліквідація».)

Який подвиг здійснили Суперагент Гриць Мамай з сином Яромиром?

(Вивільнили приховані сили Землі, які дримали у найпотіємніших глибинах, а в слушну хвилину врятували людство від загибелі.)

На що б перетворилася планета Земля, якби Суперагент зазнав поразки? (На крижану пустелю.)

П'ята історія

«У пошуках золотого кенгуру»

Де відбувається дія? (В Австралії.)

Яку пастку для Зореслави і з якою метою приготувала бабця-ніндзя?

(Вона кинула у поштову скриньку гадюк, щоб вірна подруга Суперагента з друзями не змогла вирушити на допомогу Грицьові.)

Як Зореслава перемагає гадюк?

(Вона наспівує старовинне замовляння.)

Що зробила з австралійськими воїнами бабця-ніндзя? (Загіпнотизувала за допомогою біохвильового апарату, викраденого у професора Байди.)

Як Гриць перепрограмує тубільців? (Він вгадує ключове слово, за допомогою якого їх ввели у транс, – кенгуру.)

Чому бабця-ніндзя так прагнула захопити золотого кенгуру? (Хто хоч раз торкнеться його сліпучого, мов розпечене золото, хутра, стане всевладним.)

Що і кому передає золотий кенгуру? (Золотий кенгуру передає Яромиру голубу блискавку.)

Що було закладено у голубій блискавці? (Таємні знання австралійських аборигенів.)

Хто опановував мистецтво виживання в екстремальних умовах високогір'я і вивчав тонке мистецтво гри на народному інструменті дрімбі? (Яромир.)

На якому літальному апараті мандрують герої? (На повітряній кулі.)

Яку улюблену Грицеву пісню співає Зореслава? («Чом ти не прийшов, як місяць зійшов».)

З чого було виготовлено феррарі? (Зі спеціальної надміцної та надпотужної гуми.)

Яке прізвисько має напарник Чмиря-Байструченка – голомозий садист, міжнародний терорист? (Гаплик.)

Хто каже такі слова?

«Сила зла непереможна» (бабця-ніндзя).

«Я відчуваю імпульси добра. Нехай до мене наблизиться дитина, що вміє літати й проходити крізь скелі» (золотий кенгуру).

Підсумкові запитання

Про що книжка Лесі Ворониної «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру»? (Про силу людського розуму, про неймовірні людські можливості, про добро і зло, про героїзм, відповідальність, про кохання і вірність.)

Які почуття у вас виникли під час читання книжки? (Захоплення, гордість, радість, тривога, занепокоєння.)

Назвіть епізоди, під час читання яких ви сміялися, дивувалися, хвилювалися.

Яку нову інформацію вам подарувала книжка?

Назвіть риси характеру Гриця Мамає, поясніть свою думку.

Чи вплинула книжка на вас? Чому ви так думаєте? Аргументуйте відповідь.

Чи є у вас побажання авторів книги Лесі Ворониної? Які?

Література

1. Воронина Л. Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру: Дитячий детектив. / Л. Воронина. – Вінниця : Тезис, 2004. – 192 с.

2. Гнідець У. С. Специфіка комунікації в літературі для дітей та юнацтва (на матеріалі сучасної німецькомовної прози): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.04 / Таврійський національний ун-т ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2008.

3. Гребенюк Т. Структура події у творі для дітей: рецептивно-психологічна парадигма літературознавчого аналізу // Актуальна проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відпов. ред. В.А. Зарва. – Бердянськ: БДПУ. – Випуск XXI. – 2009. – С. 247–255.

4. Качак Т. Сучасна українська дитяча література: аспекти гендерної інтерпретації / Т.Качак // Актуальна проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відпов. ред. В.А. Зарва. – Бердянськ: БДПУ. – Випуск XX. – 2009. – С. 425–437.

5. Куриленко І. Роль дитячої гри як бінарної опозиції реальності в художній структурі роману «Доктор Серафікус» В. Домонтовича / І.Куриленко // Актуальна проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відпов. ред. В.А. Зарва. – Бердянськ: БДПУ. – Випуск XX. – 2009. – С. 463–466.

6. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752с.

7. Папуша О. Теоретичний дискурс дитячої літератури: у пошуках об'єкта/О.Папуша // Вісник Львівського університету: Серія філолог. – 2004. – Вип.33. – Ч.2. – С.172–183.

8. Славова М. Волшебное зеркало детства. Статьи о детской литературе – К.: Изд.-полиграф. центр «Киевский университет», 2002. – 92 с.

The article describes the method of using modern books of detective genre in extracurricular work in literature as the primary mean of encouraging young students to read. The article gives a variant of organization of intellectual - cognitive games in literature for students of secondary and high school.

Keywords: extracurricular work, intellectual and cognitive game, a quiz, a detective for children, Lesia Voronyina

Шановні колеги!

Триває передплата на періодичні видання на 2015 рік

Передплачуйте часопис

"Українська література в загальноосвітній школі"

Індекс: 22410

Періодичність — 12 номерів на рік

**Передплатити журнал можна в усіх відділеннях зв'язку,
починаючи з будь-якого номера**